

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 20 maja 2022 r.

BADK.DPK.133.68.2022 GK

P10-28/22	Data wpływu petycji 11 kwietnia 2022 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 18 maja 2022 r.

**DODATKI ZA PRACĘ W TRUDNYCH LUB
UCIĄŻLIWYCH WARUNKACH**

TEMAT

**UMOŻLIWIENIE PRACOWNIKOM NIEPEDAGOGICZNYM
POBIERANIA DODATKÓW ZA PRACĘ W TRUDNYCH LUB
UCIĄŻLIWYCH WARUNKACH**

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja zbiorowa

Osoby fizyczne.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych, w celu wprowadzenia dodatku do wynagrodzenia dla pracowników oświaty zatrudnionych na stanowiskach pomocniczych w przedszkolach, szkołach i placówkach specjalistycznych z tytułu pracy w trudnych lub uciążliwych warunkach.

UZASADNIENIE WNOSZĄCYCH PETYCJE:

Autorki petycji wnoszą o wprowadzenie dodatków finansowych dla osób zatrudnionych jako pomoce nauczycieli i woźne w przedszkolach, szkołach i placówkach specjalnych, z tytułu trudnych i uciążliwych warunków pracy. Petytorki wskazały, że osoby zatrudnione na ww. stanowiskach to pracownicy niepedagogiczni w rozumieniu ustawy Prawo Oświatowe. Zaliczani są do grupy pracowników pomocniczych i obsługi, zatem wykonują prace związane z szeroko pojętą opieką nad dziećmi.

Zgodnie z ustawą Karta nauczyciela nauczycielom pracującym w trudnych lub uciążliwych warunkach pracy przysługuje z tego tytułu dodatek za warunki pracy. Wykaz trudnych i uciążliwych warunków pracy, stanowiący podstawę do przyznania z tego tytułu dodatku określił minister edukacji narodowej w rozporządzeniu z dnia 31 stycznia 2005 r.

Pracownicy niepedagogiczni czują się poszkodowani w związku z brakiem dodatków finansowych do wynagrodzenia. Podobnie jak nauczyciele opiekują się bezpośrednio dziećmi z różnymi niepełnosprawnościami, wspomagają ich samoobsługę w szerokim zakresie, ubierają, karmią, dbają o ich bezpieczeństwo, prowadzą gry i zabawy, wychodzą z nimi na spacer, ponoszą za nie odpowiedzialność. Opiekę nad dziećmi sprawują 8 godzin dziennie. Jest to zarówno ciężka praca fizyczna, jak i wyczerpująca psychicznie. Petytorki uważają, że świadczą pracę w warunkach trudnych i uciążliwych, a nie otrzymują z tego tytułu żadnych dodatków i nie mają z tego tytułu zwiększonego wynagrodzenia. W ich ocenie jest to przejaw nierównego traktowania. Autorki petycji wskazały, że nie tylko nauczyciele otrzymują takie dodatki, ale np. również pielęgniarki i salowe w szpitalach psychiatrycznych.

Ponadto, autorki petycji podniosły, że przepisy płacowe dotyczące ich grupy pracowniczej, obowiązujące w latach dziewięćdziesiątych i na początku lat dwutysięcznych, przewidywały dodatki za pracę w warunkach uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia, jednak były one sukcesywnie uchylane w kolejnych nowelizacjach dotyczących zasad

wynagradzania. Uzasadnieniem uchylecia dodatków za pracę wykonywaną w warunkach uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia był fakt, że w myśl przepisów kodeksu pracy, pracodawca ponosi odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładzie pracy oraz jest obowiązany chronić zdrowie i życie pracowników przez zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy przy odpowiednim wykorzystaniu osiągnięć nauki i techniki. Autorki petycji zauważyły, że nauczyciele nadal otrzymują dodatek za pracę w warunkach uciążliwych, przepisu w tym zakresie nie uchylono.

Jednocześnie petytorki wskazały, że powyższe uzasadnienie nie dotyczy ich pracy, pracodawca nawet przy najpełniejszym wykorzystaniu osiągnięć nauki i techniki nie jest w stanie poprawić rzeczywistych warunków ich pracy. Pracownicy narażeni są na hałas, dźwiganie, wyrywanie włosów, plucie, kopanie. Dzieci niepełnosprawne ruchowo, umysłowo, psychicznie w sposób niekontrolowany wyrażają swoje emocje, nie są w stanie zaplanować nad swoim zachowaniem.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 530) w art. 36 wskazuje, że pracownikowi samorządowemu przysługuje wynagrodzenie stosowne do zajmowanego stanowiska oraz posiadanych kwalifikacji zawodowych. Ust. 2 stanowi: „Pracownikowi samorządowemu przysługuje wynagrodzenie zasadnicze, dodatek za wieloletnią pracę, nagroda jubileuszowa oraz jednorazowa odprawa w związku z przejściem na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy oraz dodatkowe wynagrodzenie roczne na zasadach określonych w odrębnych przepisach”.

Przepis ust. 4 określa, że pracownikowi samorządowemu może zostać przyznany dodatek funkcyjny, a ust. 5 wskazuje: „Pracownikowi samorządowemu z tytułu okresowego zwiększenia obowiązków służbowych lub powierzenia dodatkowych zadań może zostać przyznany dodatek specjalny”.

Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2021 r. poz. 1762) w art. 34 ust. 1 stanowi, że nauczycielom pracującym w trudnych lub uciążliwych warunkach przysługuje z tego tytułu dodatek za warunki pracy. Na mocy ust. 2 przywołanego przepisu „Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy, określa, w drodze rozporządzenia, wykaz trudnych i uciążliwych warunków pracy, stanowiących podstawę do przyznania z tego tytułu dodatku, o którym mowa w ust. 1, biorąc pod uwagę w szczególności stopień trudności zajęć realizowanych w warunkach trudnych i uciążliwych”.

Minister Edukacji Narodowej i Sportu w **rozporządzeniu z dnia 31 stycznia 2005 r. w sprawie wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli, ogólnych warunków przyznawania dodatków do wynagrodzenia zasadniczego oraz wynagradzania za pracę w dniu wolnym od pracy** (Dz. U. 2014 r. poz. 416) określił w § 8, że za pracę w trudnych warunkach uznaje się prowadzenie przez nauczycieli m.in.:

1) praktycznej nauki zawodu szkół górniczych - zajęć praktycznych pod ziemią;
2) praktycznej nauki zawodu szkół leśnych - zajęć w lesie;
3) praktycznej nauki zawodu szkół rolniczych - zajęć praktycznych w terenie z zakresu produkcji roślinnej, zwierzęcej i mechanizacji rolnictwa;

4) praktycznej nauki zawodu szkół medycznych - zajęć w pomieszczeniach zakładów opieki zdrowotnej i jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, o których mowa w ustawie o pomocy społecznej, przeznaczonych dla: noworodków, dzieci do lat trzech, dzieci niepełnosprawnych ruchowo oraz dla osób (dzieci i dorosłych) upośledzonych umysłowo, psychicznie chorych, przewlekle chorych, z uszkodzeniami centralnego i obwodowego układu nerwowego, w oddziałach intensywnej opieki medycznej oraz w żłobkach;

5) praktycznej nauki zawodu - zajęć w szkołach specjalnych oraz w szkołach w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich;

6) zajęć dydaktycznych w szkołach (oddziałach) przysposabiających do pracy;

7) zajęć rewalidacyjno-wychowawczych z dziećmi i młodzieżą upośledzonymi umysłowo w stopniu głębokim;

8) zajęć dydaktycznych i wychowawczych w specjalnych przedszkolach (oddziałach), szkołach (oddziałach) specjalnych oraz prowadzenie indywidualnego nauczania dziecka zakwalifikowanego do kształcenia specjalnego;

9) zajęć dydaktycznych w szkołach przy zakładach karnych;

10) zajęć dydaktycznych w klasach łączonych w szkołach podstawowych;

11) zajęć dydaktycznych w języku obcym w szkołach z obcym językiem wykładowym, z wyjątkiem zajęć prowadzonych przez nauczycieli języka obcego, prowadzenie zajęć dydaktycznych w szkołach, w których zajęcia są prowadzone dwujęzycznie oraz w oddziałach dwujęzycznych, a także prowadzenie zajęć dydaktycznych w języku obcym w nauczycielskich kolegiach języków obcych, z wyjątkiem lektorów języka obcego;

12) zajęć dydaktycznych w oddziałach klas realizujących program "Międzynarodowej Matury" z przedmiotów objętych postępowaniem egzaminacyjnym;

13) zajęć dydaktycznych w szkołach w zakładach poprawczych, schroniskach dla

nieletnich i placówkach opiekuńczo-wychowawczych;

14) zajęć wychowawczych, korekcyjno-terapeutycznych oraz badań psychologicznych i pedagogicznych nieletnich w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich;

15) zajęć wychowawczych bezpośrednio z wychowankami lub na ich rzecz w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych (w tym w internatach) oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych; w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i ośrodkach socjoterapii;

16) badań psychologicznych i pedagogicznych, w tym logopedycznych, udzielanie dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym pomocy logopedycznej, pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, udzielanie rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowywaniem i kształceniem dzieci i młodzieży w poradniach psychologiczno-pedagogicznych oraz specjalistycznych.

W § 9 rozporządzenia wskazano, że za pracę wykonywaną w warunkach uciążliwych uznaje się prowadzenie przez nauczycieli zajęć w trudnych warunkach:

1) wymienionych w § 8 pkt 4-16 z dziećmi i młodzieżą, których stan zdrowia z powodu stanów chorobowych, wymienionych w § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2002 r. w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia, uzasadnia konieczność sprawowania stałej opieki lub udzielania pomocy, oraz z dziećmi i młodzieżą powyżej 16 roku życia, u których wystąpiło naruszenie sprawności organizmu z przyczyn, o których mowa w § 32 ust. 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności;

2) z dziećmi i młodzieżą upośledzonymi w stopniu lekkim, wśród których znajduje się co najmniej jedno dziecko ze stanem chorobowym, wymienionym w § 2 ust. 1 rozporządzenia w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia oraz w § 32 ust. 1 rozporządzenia w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności;

3) z dziećmi i młodzieżą upośledzonymi w stopniu lekkim, wśród których znajduje się co najmniej jedno dziecko upośledzone umysłowo w stopniu umiarkowanym lub znacznym, pod warunkiem że zajęcia dydaktyczne z tym dzieckiem prowadzone są według odrębnego programu nauczania obowiązującego w danego typu szkole specjalnej, a zajęcia wychowawcze - według odrębnego programu wychowawczego opracowanego przez wychowawcę;

4) z nieletnimi przebywającymi w zakładach poprawczych o wzmożonym nadzorze wychowawczym, dla wielokrotnych uciekinierów, z zaburzeniami psychicznymi lub innymi zaburzeniami osobowości, uzależnionymi od środków odurzających lub psychotropowych, nosicielami wirusa HIV oraz przebywającymi w schroniskach interwencyjnych.

INFORMACJE DODATKOWE:

Pomoc nauczyciela nie otrzymuje dodatku za pracę w trudnych lub uciążliwych warunkach, ponieważ taki dodatek przysługuje wyłącznie nauczycielom (art. 30 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela). Dodatek taki nie może być zatem przyznany pomocy nauczyciela. Jest to bowiem stanowisko niepedagogiczne. Jako pracownik samorządowy pomoc nauczyciela może jednak liczyć na:

- dodatek funkcyjny - pod warunkiem, że zostanie przewidziany w regulaminie wynagradzania pracowników samorządowych dla osób pracujących z uczniami posiadającymi orzeczenia,

- premię - jeżeli zostanie przewidziana w regulaminie wynagradzania i określone w tym regulaminie warunki jej przyznania będzie spełniała osoba zatrudniona na stanowisku pomocy nauczyciela.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1309) w § 7 ust. 3 określa, że w przedszkolach ogólnodostępnych, innych formach wychowania przedszkolnego i szkołach ogólnodostępnych, w których kształceniem specjalnym są objęci uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na niepełnosprawności inne niż wymienione w ust. 2, za zgodą organu prowadzącego, można zatrudniać dodatkowo m.in. pomoc nauczyciela. Art. 7 ustawy Prawo oświatowe wskazuje, że status prawny pracowników niebędących nauczycielami, zatrudnionych w szkołach i placówkach prowadzonych przez samorząd terytorialny, z wyjątkiem osób, wskazanych w art. 15 (dotyczy asystenta nauczyciela), określają przepisy o pracownikach samorządowych. Zatem trzeba podkreślić, że pomoc nauczyciela zatrudnia się na mocy ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy.

Stanowisko „pomoc nauczyciela” zostało sprecyzowane w załączniku nr 3 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 marca 2009 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych. Osoby zatrudnione jako „pomoce nauczycieli” muszą posiadać:

- wykształcenie co najmniej podstawowe,
- umiejętność wykonywania powierzonych czynności.

Pomoc nauczyciela to stanowisko pomocnicze i obsługi, które występuje w jednostkach działających w zakresie oświaty. Od osoby podejmującej pracę na stanowisku pomocy nauczyciela nie wymaga się posiadania stażu pracy.

Warto podkreślić, że dodatek za pracę w trudnych warunkach oraz dodatek za pracę w warunkach uciążliwych to dwa różne dodatki. Szkoły ustalające dodatki za pracę w trudnych czy uciążliwych warunkach powinny mieć na względzie wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu z dnia 5 września 2006 r.¹. Zgodnie z wyrokiem, organy prowadzące nie mają kompetencji do wprowadzenia w regulaminach wynagradzania zapisów, które będą uzależniały nabycie prawa do tego dodatku od liczby godzin przepracowanych w warunkach trudnych, uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia. Również organy prowadzące, w przypadku gdy nauczyciel realizuje zajęcia zarówno w trudnych, jak też uciążliwych warunkach, nie mogą ograniczyć prawa tylko do jednego dodatku.

Powyższe stanowisko potwierdza wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 3 czerwca 2011 r. (I OSK 323/11), w którym sąd orzekł, że „(...) prawo nauczyciela do dodatku do wynagrodzenia dotyczy zarówno sytuacji, gdy pracuje on w warunkach trudnych, jak i w warunkach uciążliwych. Pojęcia te nie są pojęciami tożsamymi ani nie można przyjąć, iż praca w warunkach trudnych automatycznie wyklucza pracę w warunkach uciążliwych. (...) Z przepisów ustawy – Karta Nauczyciela nie wynika, by była dopuszczalna możliwość wypłacania nauczycielowi tylko jednego dodatku do wynagrodzenia, jeśli pracowałby on w warunkach zarówno trudnych, jak i uciążliwych”.

Dla nauczycieli zatrudnionych w szkołach samorządowych wysokość dodatku oraz zasady jego przyznawania i wypłacania ustala w regulaminie wynagradzania dla nauczycieli organ prowadzący szkołę (art. 30 ust. 1 pkt 2 w zw. z ust. 6 pkt 1 Karty nauczyciela). Wysokość dodatku będzie zatem zróżnicowana w poszczególnych szkołach.

¹ sygn. IV SA/Wr 396/05, Dz. Urz. Dolno 2007/204/2522.

WYSOKOŚĆ MINIMALNYCH STAWEK WYNAGRODZENIA ZASADNICZEGO W ZŁOTYCH					
Poziom wykształcenia		Stopnie awansu zawodowego nauczyciela			
		nauczyciel stażysta	nauczyciel kontraktowy	nauczyciel mianowany	nauczyciel dyplomowany
1	Tytuł zawodowy magistra z przygotowaniem pedagogicznym	2949	3034	3445	4046
2	Tytuł zawodowy magistra bez przygotowania pedagogicznego, tytuł zawodowy licencjata (inżyniera) z przygotowaniem pedagogicznym	2818	2823	3002	3523
3	Tytuł zawodowy licencjata (inżyniera) bez przygotowania pedagogicznego, dyplom ukończenia kolegium nauczycielskiego lub nauczycielskiego kolegium języków obcych, pozostałe wykształcenie	2800	2818	2841	3079

Organy prowadzące szkołę samodzielnie mogą ustalić w regulaminie wynagradzania wysokość dodatku dla nauczyciela za pracę w warunkach trudnych lub uciążliwych. Wysokość dodatku organy prowadzące placówki samorządowe mogą określić na różne sposoby, np. jako stały procent od wynagrodzenia zasadniczego lub jednakową kwotę miesięczną albo widełki procentowe bądź kwotowe. Podkreślić trzeba, że Rada gminy, powiatu czy sejmik województwa nie mają przy tym kompetencji do wprowadzenia regulacji uzależniających nabycie prawa do dodatku za warunki pracy od liczby godzin przepracowanych w warunkach trudnych, uciążliwych².

OPRACOWAŁA

Gabriela Kopania

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

² wyrok WSA we Wrocławiu z 5 września 2006 r., IV SA/Wr 396/05.